

De GESCHIEDENIS van de WERELD

TEKST VAN J. SCHOONJANS

TEKENINGEN VAN L. EN F. FUNCKEN

PORT-ROYAL

« AL wat zich in de uitgestrektheid van onze Staten bevindt, hoort ons toe! » zei Lodewijk XIV. Zelfs de zielen van zijn onderdanen! Lodewijk XIV wou van de Kerk een soort van staatskerk maken, die aan zijn gezag onderworpen was. Lodewijk XIV eiste de z.g. « Gallicaanse » vrijheden op. Het Gallicanisme werd door de pausen veroordeeld. De verdedigers van de Romeinse autoriteit over de Kerk, heette men de « Ultramontanen ». Ultramontanisme en ultramontaan, afgeleid van ultramontes, over de bergen. Rome lag over de bergen... Het konflikt duurde van 1673 tot 1693...

1. — HET JANSENISME

CORNELIUS JANSEN, of Jansenius, was een Nederlands teoloog, professor aan de hogeschool van Leuven en in 1636 bisschop van Ieper. Hij schreef het boek « Augustus », dat twee jaar na zijn dood, in 1640, verscheen. Jansenius was van mening dat God zijn genade slechts aan de daartoe uitverkoren mensen verleent. Hij kleeft zeer fatalistische stellingen aan over de oorspronkelijke toestand van de mens en de vrijheid van de wil.

2. — PORT-ROYAL

JANSENIUS was slechts een theoreticus, maar hij had een Franse vriend, Jehan Duvergier de Hauranne de Saint-Cyran, die een man van de daad was. Duvergier was aalmoezenier van het Cisterciënserinnenklooster te Port-Royal, nabij Parijs. Daar bracht hij het Jansenisme in praktijk, een sombere, strenge godsdienst die God op afstand hield. Onder de invloed van deze aalmoezenier en van de abdis, moeder Angélique Arnauld, werd Port-Royal de haard en het centrum van een religieuze stroming en spoedig van ketterijen verdacht.

3. — IN DE VREZE GODS

MANNEN uit de hogere stand trokken zich terug te Port-Royal, om daar te leven in gebed en in de vreze Gods: A. Arnauld, Lancelot, Lemaitre en Nicole die de z. g. « Petites écoles », of kleine scholen stichtte. Racine was er leerling. Men noemde deze mannen de Heren van Port-Royal of de « Solitaires ». Een van hen was Pascal.

4. — PASCAL

BLAISE Pascal was een van de briljantste genieën van zijn eeuw. Toen hij twaalf jaar was, schreef hij zijn eerste boeken over de geometrie. Op achttienjarige leeftijd vond hij de rekenmachine uit, nadien de hydraulische pers en de kruiwagen. De grote mathematicus, die stierf toen hij negen en dertig jaar was, schreef in de stilte van het klooster van Port-Royal zijn « Pensées » en « Provinciales ». De « Provinciales » zijn anonieme brieven, bestemd om het Jansenisme te verdedigen tegen zijn ergste vijanden, de Jezuïeten. Deze laatste gelukten er in van de H. Stoel de veroordeling van het Jansenisme te bekomen.

5. — DE VERWOESTING

LODEWIJK XIV volgde de raad van zijn biechtvader, de Jezuïet pater Lachaise, en verjoeg de « Solitaires », wees de nonnen uit, verwoestte het klooster en ging zelfs zo ver de doden op het kerkhof te laten opgraven. Maar de geest van het Jansenisme was daarmee niet dood. Men vindt nog Jansenistische kruisbeelden, de armen van Christus gaan vertikaal naar elkaar toe.

(Wordt voortgezet.)